

Janez Trdina

BAJKE IN POVESTI O GORJANCIH

Založba Bird Publisher, 2011

Naslov izvirnika:
Bajke in povesti o Gorjancih
Janez Trdina

Janez Trdina, 1882–88
Copyright © Bird Publisher, 2011

Založba:
Bird Publisher
DP, založništvo, d. o. o., Levčeva ulica 13, 1234 Mengeš
Telefon: +386 (1) 723 78 28
E-pošta: info@bird-publisher.com
www.bird-publisher.com
Urednik: Damjan Plut
Oblikovanje: Grafiza
PDF in e-knjiga narejena: septembra 2011

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-32(0.034.2)

TRDINA, Janez
Bajke in povesti o gorjancih [Elektronski vir] / Janez Trdina. -
El. knjiga. - Mengeš : Bird Publisher, 2011

Način dostopa (URL): <http://www.bird-publisher.com/>

ISBN 978-961-279-145-2 (pdf)
ISBN 978-961-279-146-9 (mobi)
ISBN 978-961-279-147-6 (ePUB)

257658880

Vse pravice pridržane. Nobenega dela te knjige ni dovoljeno reproducirati, prenašati ali uporabljati v izvorniku ali v prevodu v kakršni koli obliki in s katero koli tehniko, elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali s katerim koli sistemom za shranjevanje, obdelavo in prenos podatkov brez pisnega dovoljenja založbe.

Ta e-knjiga je namenjena vaši osebni uporabi. Ni je dovoljeno prodajati naprej ali podariti drugim osebam.
Če bi želeli to e-knjigo podeliti z drugo osebo, prosimo kupite dodatni izvod te e-knjige vsaki osebi, kateri bi jo radi podarili.
Če berete to knjigo, a je niste kupili ali ni bila kupljena za vašo osebno uporabo, potem bi bilo dobro, da bi si kupili vaš lasten izvod te e-knjige. Zahvaljujemo se vam, ker upoštevate in spoštujete avtorsko delo vseh sodelujočih avtorjev in založbe.

Vsebina

Cvetnik.....	6
Velikani	8
Gospodična.....	9
Ukleti grad.....	11
Rajska ptica	13
Ptica zlatoper	15
Vila	17
Gluha loza.....	19
Volkodlak	22
Divji mož, hostni mož, Hostnik.....	24
Jutrovica.....	30
Kresna noč.....	33
Peter in Pavel.....	44
Bratovska gomila.....	62
Gospod Vedež.....	68
Narodna blagajnica	74
Doktor Prežir	79
Zaklad	85
Razodetje	90

Cvetnik

Nekje visoko gori na Gorjancih kipi črno pečevje. Med pečevjem se pa širi cvetnik, prav majhen vrtec, ves poln najlepših in najblagodušnejših rožic. To pečevje se težko najde, še teže pa se pride čezenj v čudoviti vrtec. In to je dobro. Kdorkoli je še zablodil v cvetnik, ga je zamaknila in prevzela krasota in dišava rožic tako neskončno, da je nehal misliti na jed in pijačo, na spanje in tudi na povratek in je poginil, ne čuteč nobene boli, od predolgega bedenja in stradanja. Blagor pa si ga tistemu, ki dobi po sreči ali naključju kak cvet teh plemenitih rožic. Ako se ženi, naj ga dene svoji nevesti v venec in živel bo z njo v krščanski spravi in ljubezni do groba. Že eno samo peresce utolaži zakonsko zdražbo, ako se položi razprtima zakoncema pod zglavje. Kdor nosi tak cvet s seboj, ne obhaja ga nobena jeza in nobena žalost, ne premaga ga noben sovražnik, ne prederere nobena krogla. Zdaj pa čujmo kratko povest o tem gorjanskem cvetniku, ki mu ne najdemo para pod božjim soncem!

Vlah Elija je bil jako pošten in bogoslužen mož. Ko je sinove pooženil, hčere poomožil, dolgove poplačal in vse zamere poravnal, je pustil domačijo in se preselil na Gorjance, da bi brez zmotnjave Boga častil in se pripravljajal za srečno smrt. Med črnim pečevjem sredi trnja, osata in kopriv si je postavil hišico, ki je imela ravno dosti prostora zanj in za prijazno kozo, katero je vzel s seboj za tovarišijo in da ga hrani s svojim mlekom. Razen mleka je užival zdrave gorjanske zeli in korenine, žejo si pa gasil z mrzlo studencino, izvirajočo izpod pečevja. O tej hrani in pijači je živel pobožni puščavnik veliko let v vednem zdravju in veselju. V samoti ga ni motil nihče. Kraj ni mogel človeka mikati: bil je tako odljuden, gol in pust, da se ga je potnik že od daleč ustrašil. Pa niti Eliji se ni po ljudeh nič tožilo. Trikrat v letu: pred božičem, pred veliko nočjo in pred sv. Elijo je prišel k njemu sin in mu prinesel čutaro sladkega vivodince. Razen njega ni videl nikoli žive duše, pozabil je svet, kakor je svet pozabil njega.

V viharni noči, ko se je ravno ulegel, sta potrkala na vrata dva popotnika, dva bolna romarja. Elija jima je odprl in ju peljal v tesno kočico. Prelepo sta ga prosila, da bi jima dal prenočišče in tudi, če mu je moči, kako dobro jed in pijačo, da ne pogineta od truda, glada in bolezni. Mlajši popotnik še veli z otožnim glasom: »Romarjem se godi dandanašnji slabo. Prihajava iz svete dežele, iz Nazareta, in sva zdaj na potu v Marija Celje, ali moči naju zapuščajo, morala bova tukaj umreti, ako se naju ne usmilita Bog in ti, častiti starec! Po morju sva se vozila srečno. Mornarji so dobri ljudje, dali so nama drage volje vse, kar so sami imeli. Zapustivši ladjo, sva hodila več dni po Primorju. Primorci so bogati trgovci, ali skope duše. Brez plačila naju niso hoteli ne nasititi ne voziti. Lačna in trudna sva prišla v Brod. Brojanci so dobri ljudje, ali sirote. Pomagali bi nama bili radi, ali niso imeli kruha niti zase, nitar za druge. Bog jim stokrat povrni blago voljo! Onemogla od lakote in bolna od hudega pota sva dospela bolj mrtva nego živa v Kočevje. Kočevska gospoda je hudobna in beraška. Siromaku ne bi dala ni skorjice kruha, ko bi kruha tudi kaj imela. Ali udarila jo bo strašno šiba božja, in takrat se bo pokesala, pa bo prepozno. Sam Bog je storil čudež in nama podaril toliko jakosti, da sva priromala do tvojega stanovanja.«

Pobožnemu Eliju se udero solze, ko sliši toliko bridkost in revščino. Postregel je popotnikoma bolje nego sam sebi o največjih praznikih. Spekel jima je svojo preljubo kozo in postavil prednjo tudi čutaro sladkega vivodince, ki jo je bil komaj načel. Romarja sta jedla in pila, in ko sta se okrepčala, sta zahvalila prelepo svojega dobrotnika in sladko zaspala v njegovi postelji. Tudi puščavnik je spal sladko in dolgo na trdih tleh, kakor še nikoli ne, odkar je prebival na Gorjancih.

V sanjah sta se mu prikazala sam Bog Jezus Kristus in njegov premili učenec sv. Peter. Kristus ga je prijel za roko in mu rekel: »Pogostil si svojega Stvarnika in Odrašenika in z njim velikega apostola svetega Petra. Za to dobroto ti ne bodeva dala denarjev, ki jih niti ne želiš niti ne potrebuješ. Dajeva ti boljše povračilo; za ta svet svoj blagoslov, za oni svet svoj nebeški raj.«

Ko se Elija prebudi, sta bila popotnika že odšla, pustivši mu ves svoj božji blagoslov. Zdaj se ni čutil več starega in slabega: bil je zopet mlad in krepak, kakor kak štiriindvajsetleten mladenič. Grda kočica je izginila in se spremenila v prijazno belo kapelico. Puščavniku ni bilo treba žalovati ne po kozi ne po vinu. Ko je izpil svojo skledico mleka, se mu je napolnila precej z drugim, mnogo slajšim mlekom, nego mu ga je dajala koza, in tako je živel odslej brez truda in brige, kako bi jo prehranil v svoji nerodovitni puščavi. Ko je privzdignil čutaro, je bila polna, in, kakor v skledi mleka, tudi v njej nikdar ni zmanjkalo vina, in to vino je bilo še mnogo mnogo bolj prijetno in dišeče nego tolikanj sloveči vivodinec. Okoli žalostne kolibe so se poprej gonili grabljivi kragulji in jastrebi, zdaj so pa pregevali okoli vesele kapelice neznani ptički s tako milim glasom, da se jih Elija ni mogel naslušati. Trnje, osat in koprive so se nekam izgubile iz obližja puščavnikovega doma, mesto njih je narastel ponoči cvetnik, kakršnega noben grad ni imel, ves obsajen z nebeškimi rožicami, da takega čuda še nobeno človeško oko ni videlo. V studencu pod pečevjem je tekla bistra voda kakor prej, ali zdaj so mrgolele in se igrale po nji zlate ribice, ki so pozdravljale puščavnika z radostnim pljuskanjem in celo s človeškim glasom. V tem prekrasnem zemeljskem rajju je živel pomlajeni Vlah Elija v sveti molitvi in radosti še celih sto let. Nadlegovala ga ni nikoli več ne bolezen ne starost. Umrl je lahko in sladko, ker je vedel, da ga čaka na onem svetu še veliko večje veselje, nego ga je užival po Kristusovem blagoslovu že na zemlji, ki ni bila zanj, kakor za druge, dolina solz. Bela kapelica, ki je toliko let v njej prebival in Bogu služil, se je zdavnaj porušila; tudi neznane ptice in zlate ribice so brez sledu izginile; edini cvetnik je ostal in spričuje še dandanašnji božje povračilo, ki pride dobremu človeku včasih že na tem svetu, gotovo pa onkraj groba.

Velikani

Podgorec je šel polhe lovit. Prenočišča si je poiskal vrhu Gorjancev. Vzel je iz torbe večerjo in, ko je odvečerjal, se je ulegel in zaspal. Ni dolgo spal, ko ga prebude debeli glasovi neznanih mož. Čudni glasovi so bobneli, kakor če tekaš na prazen sod. Možje so bili štirje enake velikosti, kakor najvišje smreke. Svetil je mesec in tako se je moglo vse videti, kakovi so in kaj delajo. Velikani se deajo na trato in vele: »Kamenčkajmo se, da se zabavamo.« Pobrali so mlinske kamne in se z njimi kamenčkali. Naveličavši se igre, vele: »Napolnimo si pipe in kadimo!« Iz žepov privlečejo pipe, velike za zeljno kad, in jih napolnijo s tobakom. Zdaj se pa domislijo, da nimajo ognja. Eden pravi: »Sklatimo si ga z neba!« Velikani skočijo na noge in začno metati proti nebu mlinske kamne. Vsak si sklata zvezdo. Z zvezdami si prižgo tobak in zdajci zapuhajo z dimom vse Gorjance, kakor da bi jih bil pokrila črna oblaka. Ko pokade, pravi eden: »Čas je, da si pripravimo večerjo!« Velikani se dvignejo in skočijo v globok prepad. Iz prepada privale štiri sode vina. Vsak sod je jemal deset veder, še rajši kak bokal več. Iz prepada si priženo tudi svojo večerjo, čredo srditih volkov. Volkov je bilo osemindvajset, na vsakega sedem. Velikani naredo velik ogenj, nataknejo volkove na velike ražnje in jih peko. Obenem so pa tulili nekako pesem, kakor da se grom razlega, in poskakovali okrog ognja, da se je kar zemlja tresla. Podgorec, ki je te strahote gledal in poslušal, je priporočal svojo dušo Bogu in vsem svetnikom v neskončnem strahu, da ga pošasti ne bi zavohale in dejale na raženj morda tudi njega. Stisnil se je v klobčič kakor jež in se drznil komaj dihati. Poleg njega je stala čutara vina, ki jo je bil prinesel s seboj. Podgorec se domisli, da daje vino srčnost še babi, in začne vleči. Ker je bil srčnosti tako krvavo potreben, ni čudo, da je pil dolgo in veliko. Brž se je preveril, da je v takih zadregah vino res najboljši tolažnik in pomočnik. Bokal ga je bil zvrnil že za večerjo. Ali taka malenkost Podgorca ne ujunači, zato se je velikanov tako bal in tresel. Zdaj je pa vrgel v globočino svojega želodca dva bokala naenkrat in ta obilni požirek mu je srce tako pridvignil in razvnel, da bi se bil šel metat s samim peklenkim rogatcem, kaj ne s takimi nerodnimi rogovilami, kakor so bili ti velikani! Zdeli se mu niso nič več tako grozoviti kakor od konca, jel se je skoraj sramovati, da se jih je bil ustrašil. Predrzno se jim je grozil za gromom s pestjo in jim kazal osle in pomaljal fige. Ko pa so volkove spekli in se usedli k večerji, je zagodrnjal skoraj naglas: »Se pač vidi, da ste zarobljeni hribovci, ki me še na volčjo pečenko ne povabite.« Velikani so raztrgali in pohrustali volkove kakor kak lakomnik svoje cipe in težke založke so zamakali z ogromnimi curki vina. Ali njihovo vino je moralo biti precej cvičkasto kajti držali so se strašno kisló in čemerno. Eden njih veli: »Bratci, treba bo udariti spet v kak hram in si napolniti posodo s sladko, človeško kapljico. Te naše čobodre sem tako sit, da sam ne vem, kaj bi dal tistemu, ki bi mi prinesel par dobrih požirkov starega šentjernejčana.« Podgorec, to začuvši, plane kvišku, ponudi velikanu čutaro in veli: »En bokal ga je še notri. Nuj ga izpiti! Bog ti ga blagoslovi!« Komaj je pa izustil božje ime, se je zaslíšal udar, kakor da je kje blizu tresčilo. Tisti hip je ugasnil tudi ogenj, pri katerem so velikani sedeli, in vse obližje je pokrila najgostejši dim, da se dolgo časa ni moglo nič razločiti. Ko se je dim zopet razkadil in razšel, ni videl Podgorec nikjer več ne mlinskih kamnov ne žerjavice ne ražnjev in vinskih sodov, pa tudi velikanov ne. Noč in gora jih je dala, noč in gora jih je vzela.